

Notes du mont Royal

WWW.NOTESDUMONTROYAL.COM

Cette œuvre est hébergée sur «*Notes du mont Royal*» dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HESIODI

ASCRAEI OPERA ET DIES,

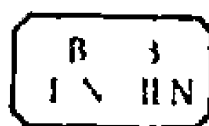
INTERPRETE CAROLO FI-

gulo Philippi Melanthonis

discipulo.

 Coloniae in officina Nicolai Ba-
stoniæsis, Impensis M. Iohann-
nis Schoenstenij. Anno
M. D. XL.

. a. '89 5

VW 92/278

CHRISTIA

NISSIMO. ORTHODOXATO, IDEO-
QVE REVERENDISSIMO ATQVE
COLENDISSIMO D. D. IOHANNI,

du Bellay sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ
Cardinali, & Parisiensis Ecclesiæ Epī
scopo, liberalissimoꝝ studiosorū
Mecœnati, ac domino suo cle
mētis. Carolus Figulus

S. P. D.

Vi sibi uolunt tuæ Celsi
tudinis beneuolentiam ac
fauorem conciliare, reuerē
dis. Præsul, hi solent ingē
tia munera T. C. donare.
Alius enim eximiū caballū
alius uestem splendidam,
alius Galerum purpureum,
uel coccineum, alius precio
sam gēmam, uel rem quā
piam inuentu raram, alius

aliud T. C. offert. Ego quoqꝫ iam pridem apud me statue
ram T. C. aliqꝫ munusculo honestare, sed in tanta rei meę
familiaris angustia, nihil hætenus inuenire potui, quod
mihi tanto præsule dignum uideretur. Tandem cum au
direm T. C. literatis muneribus magis delectari, quàm au
ro, uel ullis gemmis, selegi ex meis chartis diuini Hesiodi
poëma qđ ille ἔργα καὶ ἡμέραι, id est, opera & dies inscripserat,
acque illud latinitate donauit, quod quāta fide ac diligen
tia studiosorumꝫ utilitate præstiterim, etsi nō est meum

A ij

N V N C V P A T O R I A

iudicare tamen illud & dicam & polliceri non dubitabo in hoc autore uertendo, uel nihil uel parum à nobis prætermissum, quod ad uerborum proprietatem ac lucē attinere uideretur. Nos autem quoad fieri potuit, uerbū uerbo reddidimus. Citra tamē ullam curiositatem ac superstitionem. Multa enim liberius uertimus, ubi res ita postulabat uel potius flagitabat. Quælibet lingua habet peculiare quiddam, nō tantum in singulis, sed etiam in coniunctis uocabulis: quod qui non animaduertunt, hi sæpe sententiam auctoris non modo non explanant, sed etiam prorsus obscurant. Quapropter nos hoc Hesiodi carmē tanta religōie latine reddidimus, ut ne latum (ut aiunt) unguem ab illius uerbis discefferimus, hoc ubique tamen cauentes, ne in transferendo superstitiosi uel essemus uel diceremur, magisq; interdum de sensu q̄ de unico uerbo lo reddendo laborauimus. Porro nihil hic attinet me opus uel autorem operis commendare, quum alij utrunq; sic commendarint, ut mea commendatio ne nō sit opus. Cicero scribit hunc poētam esse unum ex antiquissimis poētis, iudicatq; hoc opus in primis esse dignū, quod non modo ab adulescentulis lectitetur, sed etiam ad uerbum ediscatur. Occasionem autem scribendi hoc poema, sumpsit à fratre suo Persæ iniurijs, à quo in diuisione hæreditatis suæ fuerat defraudatus. Verum quo genere dicendi usus sit Hesiodus satis docet Quintilianus cum inquit: Raro assurgit Hesiodus, magnaq; pars eius in nominibus est occupata, tamen utiles circa præcepta sententiæ, lenitasq; uerborum, & compositionis probabilis, daturq; ei palma in illo medio genere dicendi. Verum hoc poema Hesiodi diuiditur in duos libros. Prior liber totus est moralis, estq; uelut quædam Decalogi enarratio atq; explicatio. Nam Hesiodus in hoc libro præcipit deum esse colendum, parentibus & magistratibus esse obtemperandum. Neminem esse ledendum. Benefaciendum esse alijs. Beneficientibus referendam esse gratiam. Punienda esse deli-

E P I S T O L A

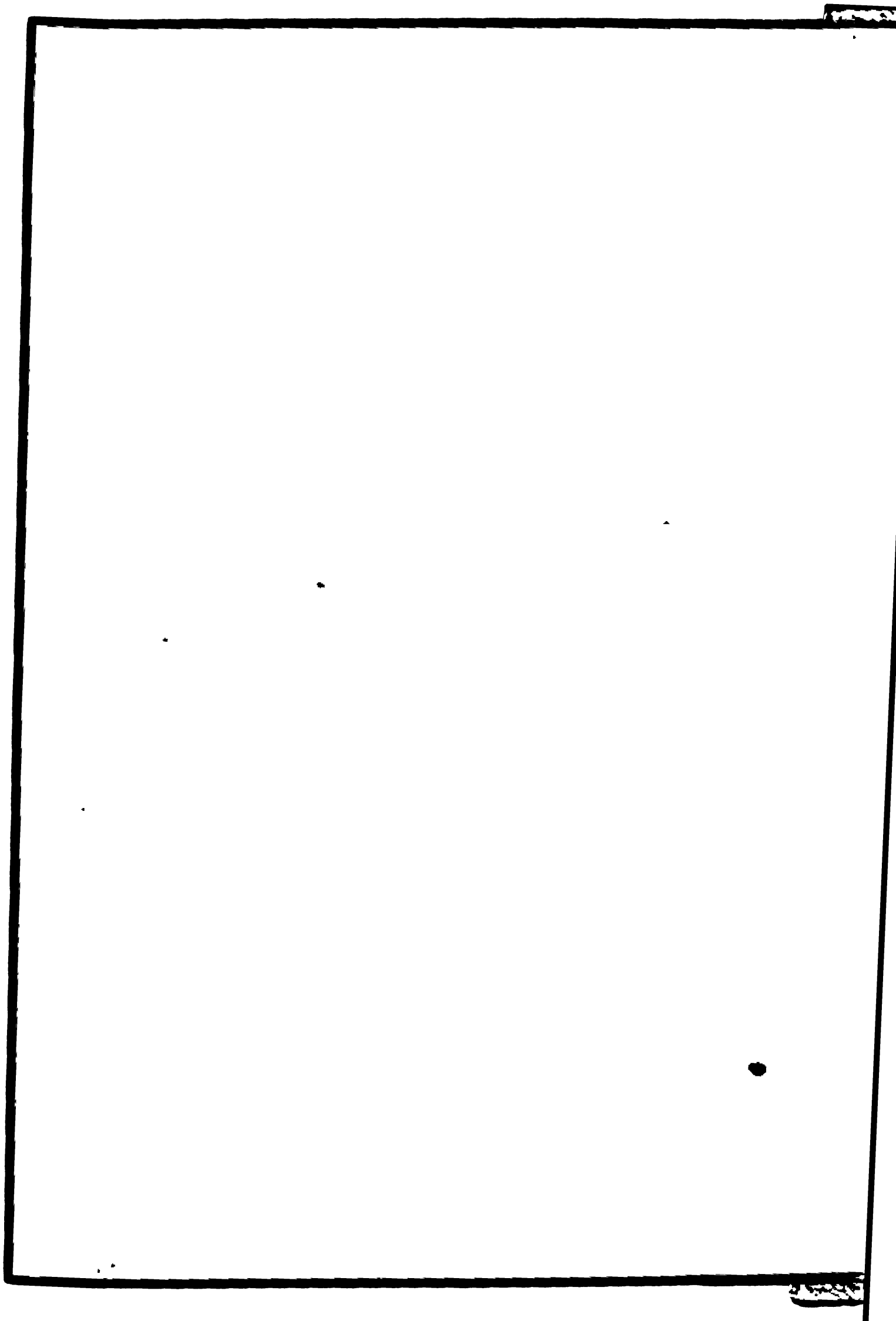
sta: & tollēdos esse ē medio qui uiolant communem ho-
 minum societatem. Multas autem lepīdissimas ac iucun-
 dissimas fabellas huic libro Poeta asperfit, quibus ceu ille
 crebris quibusdam sua praecepta cōdire uoluit. Neq; ue-
 ro cuiquam poeticæ fabulæ sunt aspernādæ. His etenim
 poetæ maximas res adumbrarūt. Nam poetarum fabulæ
 aut sunt morales, aut naturales, aut historicæ. Quædam
 uero fabulæ tantum uoluptatis & iucunditatis causa ad-
 hibentur. Hesiodus autem in primis uidetur fabulis esse
 delectatus, ideoq; nonnulli existimarunt eum fuisse auto-
 rem fabularum quæ hodie nomine Aesopi circumferun-
 tur. Nam illæ fabulæ sunt perquàm eruditæ, nec uidētur
 à uulgarī homine fuisse composītæ, atq; inuentæ. Omnes
 autem fabulæ quæ huic operi inferuntur, sunt morales.
 Primum descriptio contentionum, innuit duo esse homi-
 num genera, alterum eorum, qui labore & industria sua
 uictum quæritant, nec alios defraudant suntq; sua medi-
 ocritate contenti. Alterum autem genus est eorum qui in-
 iuste rem suam augent, & qui suis facultatibus non con-
 tenti alienas diripiunt. Secunda fabula est de prometheo,
 Epimetheo & pandora. Prometheus designat rationem,
 Epimetheus affectus. Pandora uoluptatem. Prometheus
 id est, ratio præcipit & dictat honesta. Epimetheus, id est,
 affectus non sequuntur rectum iudicium rationis, quoni-
 am Epimetheus repugnante & reclamante prometheo
 pādoram, id est, uoluptatem recipit. Quod autem fingūt
 Iouem occultasse ignem, significare uolunt ueritatem la-
 tere & penitus abstrusam esse. Hanc inuenit prometheus,
 id est, homines perspicere possunt quid sit rectum & ho-
 nestum, sed pandora, id est, uariæ uoluptatum allecebræ
 non sinunt nos quæ etiam recta esse cognouimus, sequi.
 Tāta erū est humanæ naturæ imbecillitas, ut uidentes me-
 liora, tamen sequamur deteriora. Est nostris animis diui-
 nitus lumen quoddam insitum, quo possimus uerū a fal-
 so & æquum ab iniquo discernere, tamen illud lumē ita

N V N C V P A T O R I A:

est peccato originali uiciarum & obscuratum ut parum aut nihil cernere uideamur. Tertia fabula est de ætatibus. Poetæ fingunt quatuor esse ætates auream, argenteam, æneam & ferream, similitudine à metallis sumpta, sicut enim aurū est melius argento, & argentum uilius est auro & sicut argentum est preciosius ære, & æs deterius est argento, & sicut æs nobilius ē ferro, & ferrū ignobilius ære. Ita etiam homines hoc tempore multo sunt deteriores q̃ antea. Poetæ igitur his gradibus ætatum nihil aliud significare uolūt, q̃ homines subinde fieri deteriores, & omnia subinde in peius ruere. Quondam homines erant aurei. i. optimi, nunc sunt plane ferrei. i. sunt pessimi. Quarta fabula de accipitre & luscinia. Luscinia unguibus accipitris correpta ac trāsfixa plorabat, & rogabat accipitrē ut se dimitteret. Accipiter autē increpabat eam dicens: Misera qd clamas: ego sum te multo potentior, tu igit ibis, quocūq; te abduxero, & quamuis optime canas, tamen te, si uelim in coena deuorabo. Nam stultus est qui uelit cum potentioribus contendere. Non enim fieri potest ut is potiatur unquam uictoria, & insuper dedecus & mala cogetur pati. Accipiter autē est imago tyranni, qui nō audit luscinia, licet ipsa iusta petat. Semper fuerunt probi homines in mundo, qui ausi sunt inuitis tyrannis ueritati ac iustitiæ patrocinari. Semper quoq; existerunt tyranni, qui ueritati ac iustitiæ resisterēt, & qui uere pios ac iustos persequerent. Accipitres igitur sunt principes potentiores, & summi iudices quos Hesiodus *Συγκλητοί*. i. doniuoros uocat, quod patiantur se muneribus corrumpi, ut alios injuria afficiant, & iniquis iudicijs opprimant. Et ut summam dicam in priore libro Hesiodus hortatur fratrem suum Persen ad colendum iusticiam. In posteriore uero exhortatur eum ad laborem, & præscribit rationem laborandi, atq; obiter ortus & occasus syderum describit, estq; posterior liber astrologicus, quemadmodum prior est paræneticus. Cæterū T. C. melius nouit quid Hesiodus in hoc

EPISTOLA

opere tradat q̄ ego. Quamobrem omisso Hesiodo, ego
me ac mea studia T. C. uehementer commendo: magis e-
nim mihi commendatione apud T. C. opus est q̄ Hesio-
do. Is enim non amplius humano sed diuino fauore eget:
ego autem uiuere non possum nisi tuo præsidio adiuuer.
Non tamen cupio me tam commēdatū esse T. C. q̄ ip̄m
Hesiodum, quod abunde fiet si T. C. hunc autorem uel p̄
me uel per alium publice enarrari curaueris; quod
si feceris, tum iudicabo me neque operam, ne-
que oleū perdidisse. Quæso ut hoc mu-
nusculum nostrum T. C. boni con-
sulat. T. C. ualeat in Christo.

HESIODI

ASCRAEI OPERA
ET DIES.

¶ Hęc est prima inuocatio figurata interrogatiōe. Nā poeta rogat Musas, quis sit author nobilitatis. Musę respondent, Deum esse authorem. Ratio additur. Quia deus facile nobilitat quę uult, facile quoq; obscurat quem uult.

Vsę Pierides carminibus celebrantes,
Atq; hymnis laudātes uestrum patrem,
dicite amabo,
Cur mortales uiri pariter sint nobiles &
ignobiles

Inuocat
Musas.

Clari & obscuri? Voluntate magni Iouis.
Facile enim extollit uirum, & sublimem deprimi.
Facile insignem minuit, & obscurum augec
Facile erigit humilem, & superbum attenuat.

¶ Sequitur posterior inuocatio q̄ simul precatur Iouem, ut sibi opem ferat: proponitq; se traditurum optimas uiuendi leges.

Iupiter altitonans qui summas ædes incolis,
Audi uidens audiēsq; recte gubernato hæc mea p̄cepta.

Inuocat
Iouem et
proponit

Tu. Ego autem Persę optima consulam.

¶ Narratio in qua describit duplicē contentionem, alteram uidelicet honestam, & alteram turpem.

Non igitur unum est contentionum genus in terris, sed narratio,
Sunt duo, altera merito laudanda est

HESIODI OPERVM

Altera uero uituperanda, in contrarias partes animum
distrahunt.

Hæc bellum malum, & rixas parit

Perniciosa, nullus mortalium hanc amat, sed fatali

Quadam necessitate, hanc contentionem quamuis gra-
uem suscipiunt.

Alteram autem priorem, nox atra genuit.

Saturnius autem altè sedens, & æthera incolens affixit

Radicibus terræ, uiris quoq; admodum est conducibilis.

Hæc enim uel inertem ac cessantem ad laborem excitat

Cum uidelicet aliquis otiosus intuetur quempiam

Diuitem, qui properat arare, & plantare

Domumq; instruere, uicinus enim æmulatur uicinum

Prouerbi Ad diuitias properantē, hæc contentio bona est hoībus.

ales uersi Et figulus figulo inuidet, faber fabro,

culi. “ Et mendicus mendico, & cantor cantori.

“

¶ Apostrophe, qua exhortatur fratrem ut potius am-
plectatur honestam contentionem quam turpem.

O Perse hæc insere animo tuo.

Ne autem indigna contētio animū tuū à labore abducāt.

Neq; sis litium spectator, neq; fori auscultator.

Ille non potest diu in foro litigare,

Cui non fuerit annuus uictus domi repositus

Isoniz. Omni tempore, illa autem Cereris esca, quam terra fert.

Saturatus, iurgia & lites mouere poteris.

Propter possessiones alienas, tibi autē secūdo non licebit

Ita facere, uerum denuo dirimamus littera

ET DIERV M LI. I.

Rectis iudicijs, quæ sunt ex Ioue optima.
 Iam. n. hæreditatem diuisimus, sed multa
 Rapiens auferebas, ualde demulcens reges
 Doniuoros, qui uolunt hunc causam iudicare.
 Stulti ignorant quanto sit dimidium plus toto
 Neq; sciunt quanta sit utilitas in Malua & Asphodelo.
 Dñ. n. occultarunt uictum hominibus.
 Alioqui enim uel uno die tantum efficeres,
 Ut tu uel ociosus ens, in annum satis haberes.
 Statim remonem super fumum poneress,
 Neq; esset opus boues atque mulos laborare.
 Sed Iupiter iratus occultauit.
 Quoniam uaser Prometheus eum decepit
 Ideo excogitauit hominibus tristia mala.
 Occultauerat aut ignē, quem bonus filius Iapeti rursus
 Surripuit Ioui consulto in usus hominum.
 In caua ferula clam Ioue, qui delectatur fulmine.
 Tum Iupiter nubium author iratus illum affatus est
 Iapetionide omnium callidissime
 Gaudes q; sis ignem furatus, q; me deceperis
 Hoc tibi ipsi & posteris magnum malum erit,
 Nam pro igne malum dabo, quo omnes
 Delectantur, suum malum amplectentes.
 Sic dixit, risit autem pater hominum ac deorum.
 Vulcano autem inclyto iniunxit ut quàm celerrime
 Terram aquq; misceret, & in illa mole, uocē hoīs poneret
 Et robur, & ad similitudinem deorum effigiaret,

Gravissi-
 ma snia,
 Iudicia
 sunt diu-
 nitus con-
 fituta.

Epipho-
 nē a cōti-
 nēs laudē
 mediocri-
 tatis.
 Propter
 immodi-
 cas uolu-
 ptates
 nūc diffi-
 cilis est
 parare uī
 ctū q̄ an-
 tea.
 Furtum
 Promē-
 thei.

Oratio
 Iouis ad
 Promē-
 theū, ubi
 Iupiter
 minatur
 homini-
 bus mala
 ppter uo-
 luptates.

Pandorę
 descri-
 ptio.

HESIODI OPERVM.

Forma egregia atque amabili, sed Mineræ præcepit
 Ut doceret opera, nimirum artificiosam telam texere.
 Aureq̃ aut̃ Veneri mādavit ut capiti gratiā circūfunderet
 Et desiderium molestum, & curas consumentes mēbra.
 Mercurio autem transactori atq; Argicidæ præcepit.,
 Ut infereret illi caninā mētē, & fraudulentū morē.
 Sic iussit, illi autem obtemperarunt Ioui Saturnio regi,
 Porro Vulcanus utrinq; claudus statim finxit
 Verecundæ uirgini similem, propter Iouis bullam
 Dea autem cæsis oculis Minerua cinxit & ornauit.
 Gratia autem & uerecunda suadela circum corpus
 Aurea monilia posuerunt. ipsam autem
 Horæ pulchricomæ uernis floribus coronarunt.
 Pallas autem omnē ornatū illius corpori accōmodauit.
 Sed Mercurius pacificator in pectore illius.
 Mendacia & blandos sermones, & fraudulentū morem
 Fabricauit iussu Iouis tonantis, illi autem uocem
 Indidit deorum præco, nominauit autem hāc mulierem
 Pandoram, quia omnes dī
 Donum dederunt nocumentum curiosis hominibus.

Pandoræ
descriptio

Pandoræ
nomen.

¶ Pandoræ nomen est inditum quod in eam quisque
 deorum contulerit quod habuit peculiare. Per pandor
 ram autem designatur uoluptas.
 Sed postquam absoluit fraudē noxiam, atq; inuitabilē,
 Pater ad Epimetheum misit inclytum Argicidam
 Celerē deorū nuntiū, ut ferret ei munus, neq; Epimetheus
 Cogitauit, quid præcepisset ei Prometheus, ne uidelicet
 unquam munus

ET DIERV ML I.

Acciperet à Ioue Olympio, sed ut remitteret
Retrorsum, ne aliquod malum hominibus fieret.

¶ Prometheus est ratio, honesta præcipiens. Epimethe
us sunt affectus, rationi non obtemperantes.

Sed ille accepit, & postquam habuit, sensit.

Antea enim homines in terra uiuebant

Sine malis, & sine graui labore

Morbisq; molestis, qui hominibus senectam adferunt.

“ Cito enim homines in miseris senescunt.

Sententia
prouer-
bialis.

At mulier magnum dolij operculū manibus abstrahens

Dissipauit, machinata est autem hoibus acerbos luctus

Sola autem ibi spes in domo infragili

Intrus mansit sub labris dolij, neq; foras

Euolauit, prius enim obiecit uasi operculum

Consilio Iouis Aegiochi, nubium authoris.

Sed innumeræ calamitates inter homines errant.

Terra enim plena est malorum, mare etiam plenum.

Morbi autem homines interdum & noctu

Vltronē adeunt, mala eis adferentes

Tacite, quoniam sapiens Iupiter exemit uocem.

Ita nemo potest Iouis mentem effugere.

Porro si uis, aliam fabulam tibi inarrabo

Bene & scienter, tu autem insere animo tuo.

Postquam nati essent homines.

Primum aureā ætatem hoim diuersis modis loquentiū.

Dij, cœlestes domos incolentes, fecerunt

Hī quidem erant sub Saturno cum regnaret in cœlo.

Porro uiuebant uelut dij non habētes sollicitū animum.

Ætatum
descriptio
qua signi-
ficant ho-
minū mo-
res reddi
subide de
teriores.

HESIODI OPERVM

Absq; laboribus & ærumnis, neq; misera
 Senectus aderat, semper pedibus & manibus similes
 Delectabantur in conuiuijs, absq; ullis malis.
 Moriebantur quasi somno domiti, oīs aūt generis bona
 Illis erant tellus autem Zeæ datrix proferebat fructum,
 Sua sponte, multum & copiosum, illi aūt uoluntarie
 Et tranquille partis rebus fruebantur cum bonis multa,
 Sed postquam terra hanc ætatem texit.

Aurei ho
 mines a
 Ioue sunt
 canoniza
 ti, ac diui
 facti.

Illi quidem diui facti sunt magni Iouis bulla.
 Boni uersantes in terris, & custodes humani generis
 Qui obseruant iusta, & scelerata facta
 Aëre induti, ubiq; terrarum obambulantes.

Datores diuitiarum, & hoc munus regium habebant.

Secunda
 ætas argē
 tea.

Denuo, secundam ætatem multo deteriore postea
 Argenteam fecerunt dii cælum incolentes,
 Auræ neq; natura similem neq; intellectu.

Perpetuo
 uiuere in
 delicijs
 est puerū
 esse.

Sed puer centum annorum apud uenerandam matrem
 Educabatur delicatus & ualde stultus domi suæ.
 Sed cum pubuisset, & pubertatis mensuram attigisset
 Propter temeritatē, neq; n. iniuriam proteruā poterant
 Ab inuicem abstinere, neq; deos colere
 Volebant, neq; sacrificare in sacris aris deorum
 Sicut decet homines de more: illos postea
 Iupiter Saturnius occultauit iratus, quia honorem
 Non habebant dijs qui cælum incolunt.
 Sed hanc ætatem terra quoque occultauit.
 Hi uero subterranei dii uocantur.
 Secundi, sed tamen honor hos etiam comitatur.

ET DIERVM. LII.

Iupiter autem aliam tertiam ætatem hominū varias uoces ædentium, Tertia
etas gnea

Ancam fecit, argenteæ, dissimillimam

Ex fraxinis, horribilem & robustam, quibus Martis

Opera luctuosa curæ erāt & iniurię, neq; ullū frumentū

Edebant, sed habebant durum cor & adamantinum.

Deformes, magna autem uis & manus inuictæ

Ex humeris adnatæ erant in ualidis membris.

His autem erant ænea arma, & æneæ domus.

Aere autem laborabant, nigrū aut ferrum nondum erat

Atqui manibus suis domiti

Iuerunt in horridam domum frigidi inferni.

Ignobiles, atra aut mors quanquam formidabiles entes

Coepit, reliquerunt autem splendidam solis lucem

Sed postquam terra hanc ætatem occultasset

Rursus adhuc aliam quartam in terra alumna

Iupiter Saturnius fecit, multo iustiorē & meliorem, Quarta
etas heroum,

Diuinum genus uirorum heroicorum, qui uocantur

Semidei, superiori ætate in terra immensa.

Hos etiam malum bellum, & sæua pugna

Alios quidem ad Thebas septiportes à Cadmo cōditas,

Perdidit pugnantes propter opes Oedipi,

Alios autem in nauibus super magnam undam maris

Ad Troiam ductos, propter pulchricomam Helenam.

Ibi mortis finis eos texit.

Eis autē separatim ab hominibus uictū & sedes tribuēs

Iupiter dedit locum habitandi in finibus terræ.

Et quidem habitant, absque ulla animi solitudine.

HESIODI OPERVM;

Insulæ for tunæq;	In fortunatis insulis apud profundum Oceanum Beati Heroes, his dulcem fructum Ter quotannis florentem terra Zephyatrix profert,
Quinta etatis fer rea.	O utinam non essem cum quintis Viris, sed aut mortuus essem, aut postea natus. Nunc autem est ætas ferrea, neq;ullo die Quiescunt à labore, & ærumnis, neq; noctu Homines fragiles & corruptibiles, dii autem dabunt mo lestas curas, Sed tamen & his bona miscebuntur malis Iupiter autem perdet quoq; hoc hominum genus.
Vitia uli mæ etatis	Postquam nati canis temporibus fuerint, Neq; pater filiis similes, neq; filij. Neq; hospes hospiti, neq; amicus amico Neq; frater charus erit, sicut olim. Statim contemnent senes parentes, Accusabunt autem asperis incessentes uerbis, Molesti, neq; deos curantes, neq; Senibus parentibus alimenta reddunt Violenti, alter autem alterius ciuitatem diripiet, Neq; aliqua seruantis iusiurandum gratia erit, neq; iusti Neq; probi hominis, magis aut maleficū & maledicum Virum honore afficient, ius autem in manibus & pudor Non erit, malus lædet meliorem uirum Obliquis dictis alloquens, & peierabit Inuidia autem miseros omnes homines Molesta, tristis, & odiosa comitabitur

ET DIERV M LI. I.

Tum ad cælum à terra latas uías habente

Albis amiculis, formoso corpore tecto,

Ad deorum genus abierunt relictis hominibus,

Pudor & Nemesis, tristes aũt dolores relinquuntur

Hominibus mali autem non erit remedium

Nunc autem narrabo fabulam regibus, licet ipsi sapiāt,

Sic accipiter affatus est canoram Lusciniam

Fabula
de luscí-
nia & ac-
cipitre.

Admodũ alte in nubibus ferēs unguibus cõpræhensam

Illa autem misere curuis confixa unguibus

Plorabat, imperiose autem dixit illi

Misera quid mutis tenet te multo fortior

Hac ibis qua duco, licet sis canora,

Cœnam, uero si uelim te faciam, aut dimittam.

Stultus autem est qui uelit cū potentioribus contendere

Etenim uictoria priuatur, & dedecus & dolores patitur.

Sic dixit celeriter uolans Accipitur auis extensis alis.

O Perse audias iustitiam, neque iniuriam facias

Iniuria. n. pernicioſa est misero homini, neque probus

Facile ferre potest, grauat̃ quoque ab ipsa

Dum incidit in damna, altera uia melior est

Qua acceditur ad iustitiam, iusticia ad extremum

Vincit iniusticiam. Stulus autem accepto malo sapit.

Cito enim currit iusiurandum cum iniquis iudicijs.

Iustitiæ autem impetus quocunque traxerint homines

Donnuori, iniquis uero iudicijs iudicant causas.

Iusticia sequitur plorans per ciuitates & sedes populorũ

Aere induta, malum hominibus adferens

Alij uero eam expellunt, & non recte administrant,

C

HÆSIODI OPERVM.

Alij autem iura hospitibus & peregrinis dant

Recta, & non discedunt à iusto.

Horum ciuitas floret, & in ea florent populi.

Iustitię
pręmia.

In terris autem illorum pax est iuuenum educatrix neq;
unquam illis

Iupiter late cernens malum bellum destinat

Et nunquam fames iustos uiros comitatur

Necq; damnum, in conuiujs autem partis rebus fruuntur.

Illis terra fert multum uictum, in mōtibus aut quercus

Summa fert glandes. media autem apes.

Lanigerę autem oues uelleribus onustę sunt.

Mulieres autem pariunt liberos similes parentibus.

Florent autem bonis perpetuo neq; nauibus

Nauigabunt, terra aut zęæ datrix fert fruges

Iniustitię
pœnę.

Quibus autem curę est iniurię, mala & iniusta facta,

Saturnius late uidens Iupiter destinat eis pœnam.

Sępe etiam tota ciuitas ob malum uirum punitur

Qui inutilia agit, & temeraria excogitat.

Illis autem cęlitis adduxit malum Saturnius.

Famem simul & pestem, pereunt autem populi,

Nęq; mulieres pariunt, minuntur autem familię

Iouis cęlestis consilio, aliquando

Aut illorum ingentem exercitum perdidit, aut murum,

Aut naues in ponto Saturnius submergit atq; punit eos.

O reges agnoscite & ipsi

Iustitiam, prope enim inter homines dę

Entes, uident illos, qui iniquo iure

Se mutuo conterunt deos non curantes.

ET DIERV M LI. I.

Innumerabiles enim sunt in terra multos alente

Dij custodes hominum.

Qui obseruant iusta & iniusta facta

Aëre induti passim obambulantes super terram.

Iustitia autem est uirgo ex Ioue nata

Iustitię
descrip-
tio.

Chara & reuerenda djs qui cælum incolunt.

Et quando quis eam oblique lædit, probro afficiens

Satim apud Iouem patrem Saturnium sedens

Cōmemorat iniustā hominū mentē, donec ultus fuerit

Populus iniurias regum, qui noxia cogitantes

Alio deflectunt iudicia, oblique pronunciantes.

Hæc obseruantes reges corrigite sententias

Doniuori iniustorū aut iudiciorū omnino obliuiscamini;

sibi ipsi mala fabricatur uir alteri mala fabricans.

Malum autem consilium consultori pessimum.

Cum autem Iouis oculus omnia uideat & omnia ani-
ma duertat, Deus omnia cer-
nit,

Etiam hæc si uolet, intuetur, neq; eum latet

Quale iudicium ciuitas intus exerceat.

Porro nunc ego neq; inter homines iustus

Esse uellem, neq; meus filius, si malum esset iustū uirum

Esse, & si plus iuris iniustus haberet.

Sed non arbitror hæc facturum Iouē gaudentē fulmine.

O Perse tu hæc in animo pone tuo.

Et iustitiam exaudi uiolentię autē obliuiscere omnino.

Hanc. n. hominibus legem dedit Saturnius.

Piscibus & feris & auibus uolucris

Deuorare se mutuo quia ius non est in eis.

C 11

HESIODI OPERVM.

Discrimē
inter ho-
mines &
bestias.	<p>Homīnibus autem dedit ius quod longe optimum
Est si quis. n. uelit iusta concionari
Sciens huic diuitias dat late uidens Iupiter.
Qui autem uolens peierabit
Et mentietur iustitiam lædens insanabiliter læsus est
Huius obscurior posteritas postea relinquetur
Viri autem iusti posteritas præstantior erit</p>
Duplex
uia.	<p>Tibi autem bene cupiens dicam, admodum stulte Perse.
Turpitudinem facile est simul capere,
Breuis uia est & ualde prope habitat.
Dij autem posuerunt sudorem ante uirtutem.
Longa & ardua uia est ad ipsam,
Et aspera primum, cum autem ad summum perueneris,
Facilis est postea, quanquam fuerat ante difficilis.]</p>
Tria ho-
minū ge-
nera.	<p>Iste autem optimus est qui per se omnia intelliget
Cogitans, quæ postea ad finem sint meliora
Rursus & ille bonus est qui bene monenti paruerit,
Qui autem neq; sibi sapit, neq; alium audire
In animo statuit, is inutilis uir est.</p>
Exhorta-
tio ad la-
borem.	<p>Sed tu semper memor nostri præcepti,
Labora Perse diuinum genus, ut te fames
Fugiat, te autem amet coronata ceres
Veneranda, & tuum horreum impleat uictu.</p>
Fames ē
ignauis
comes.	<p>Fames. n. semper comitatur ignauum.
Illum autem oderunt dij & homines, qui ociosus
Vixerit fucis non caudatis similis ingenio.
Qui apum laborem consumunt ociosi,
Deuorantes, placeat tibi ornare mediocria opera,</p>

ET DIERV M LI. I.

Ve tibi tempestiuo uictu impleantur horrea.

Ex operibus autem fiunt pecorosi & opulenti.

Et laborans multo charior dijs

Eris, & hominibus, ualde. n. oderunt ociosos.

Labor non est probrum, sed ignauia est probrum.

Si laboraueris, ociosus imitabitur te,

Ditescens, diuitias aut & uirtus & gloria comitatur,

Deo autem similis fueris, & laborare melius est

Si ab alienis facultatibus stultum animum

Ad laborem conuertens, cures uictum ut iubeo,

Pudor non bonus uirum egentem tenet,

Pudor autem uiros & ualde laedit & ualde iuuat,

Pudor ad paupertatem, confidentia aut ad diuitias.

Facultates aut non raptæ diuinitus datæ multo meliores.

Si. n. aliquis manibus & uolentia magnas diuitias rapiat

Aut lingua praedetur, qualia multa

Fiunt quando lucrum mentem deceperit

Hominum, pudorem autem impudentia comitatur.

Facileq; cum obscurant dii, minuuntur autem familiae

Illi uiro, breui autem tempore diuitiae adsunt.

Aequale delictum est supplicem & hospitem laedere,

Qui fratris sui lectum ascenderit

Secreti cubilis coniugis indigna faciens.

Quiq; malo consilio iniuriam facit orphanis,

Quiq; parentem senem, in malo limine senectæ,

Probris afficit, asperis perstringens uerbis.

Huic Iupiter ipse irascitur tandem,

Pro operibus iniustis malam addit retributionem.

Collatio
laboris
& ocij.

diuitiæ co
mitantur
laborem

Duplex
pudor

Audacia.

Diuitiæ.

Pauper-
tas.

Supplices
Hospites

Orphanis
Parentes

HESIODI OPERVM

- Sed tu ab his omnino abstineas temerarium animum,
- Sacrificia** Pro viribus autem fac sacrificia dijs
 Caste & pure, splendidas hostias accende,
 Aliquando libationibus mactationibusq; placa.
- Orādum esse.** Quando uadis cubitum, & quando sacra lux uenerit,
 Vt propiciū cor & animum habeant.
 Vt aliorum emas hæreditatem, non tuam alius
- Amici.** Amicum ad conuiuium invita, & inimicum omitte
Inimici. Hunc autem maxime uoca qui prope te habitat.
 Sin. necessitas quædam domestica inciderit
- Cognati.** Vicini incincti adcurrunt, cognati autem cinguntur.
Vicini. Damnum malus uicinus, q̃ bonus magnum commodū.
 Consecutus est honorem, qui nactus est bonum uicinū.
 Neq; bos perierit nisi uicinus malus fuerit.
- Mutuū:** Cum acceperis mutuo à uicino, reddas
 Eadem mensura & uberiore si possis
 Vt indigens & in posterum uictum inuenias
- Lucrum.** Ne mala lucra quæras, mala lucra æqualia damnis,
Damnū. Amantem redama, & accedentem accede.
- Gratitudo.** Et da ei qui dederit, & ne des ei qui non dederit.
 Datori quidem aliquis dat, non danti nemo dat
- Donatio.** Donatio bona, rapina autem mala & perniciosa est,
Rapina. Vir. n. qui uolens, quamuis magnum quiddam dederit.
 Gaudet donando & delectatur in animo,
 Quī autem rapit, impudentiæ obtemperans,
- Sedulitas & assiduitas.** Licet paruum illud sit, tamen contristat animum,
 Si paruum paruo addideris
 Et crebro id facias, statim & hoc magnum fuerit.

ET DIERV M. LI. I.

Qui ad id quod adest fert, is effugiet agram famem,
Quod aut non est domi repositum, uirū sollicitū habet.

Domī melius esse, quoniam noxium foris esse,
Bonum est de præsenti capere, nocet autem animo
Petere de absentī, quæ te cogitare iubeo.

Parsimo
nia.

Ex incipiente uase & desinente largius sumas.

In medio comparcas, odiosa. n. infundo parsimonia,

Mercēs autem charo uiro constituta sufficiens sit.

Mercēs
soluenda
est merce
narijs.

Et cum fratre ridens, testem adhibeas.

Credulitas simul & diffidentiae perdiderunt uiros,

Ne autem mulier ornans nates te decipiat.

Blanda garriens tuum scrutans horreum,

Fides,
Perfidia;

Qui mulieri confidit, confidit latronibus.

Vnigenitus autem filius seruet paternam domum

Pascendo, sic diuitiae crescent in ædibus.

Pluribus
plura dat
deus.

Senex autem moriaris alium filium relinquens,

“ Facile autē pluribus dederit Iupiter immensas diuitias,

“ Plurium maior exercitatio, & maior accessio.

Si tibi diuitias animus expetit in præcordijs suis,

Sic facito, sis assiduus in opere tuo.

Assidu-
tas.

LIBER SECVNDVS.

Leiadibus Atlante genitis, orientibus

Incipe messē, arationē autē occidēribus.

Quæ noctes & dies quadraginta

Latent, rursus autem dum circunvolui-

tur annus

Quo tpe
sit arādū,
serendū,
ac meten-
dum.

Apparent, primum cum acuitur ferrum,

HESIODI OPERVM,

Illa camporum est lex, & ijs qui prope mare
 Habitant, quiq; concauas ualles
 Procul ab æstu ante mari, in pingui solo
 Habitant. nudus sere, nudus ara
 Nudus metito si tempestiue omnia uis,
 Curare opera cereris, ut tibi singula
 Tempestiue crescant, ne aliquando interea indigens
 Mendices ad alienas domos, & nihil efficias.
 Sicut & nunc ad me uenisti, ego uero tibi non addam
 Neque mutuo tibi dabo, fac stulte Perse,

Homo ē
 ponditus
 ad labo-
 randum.

Illa opera, quæ hominibus dī præceperunt
 Ne aliquando cum liberis & uxore, animo dolens
 Quæras uictum apud uicinos, illi autem negligant te.
 Bis enim & ter fortasse consequeris, si aut adhuc doleas
 Nihil impetrabis, tu autem inania multa dices.
 Inutilis erit uerborum lex, sed te iubeo
 Cogitare debiti solutionem, famisq; fugam.

Quæ sint
 rustico ne-
 cessaria.

Domum primum & uxorem, & bouem aratorem,
 Ancillam innuptam quæ boues sequatur.
 Utensilia autem domi omnia apta facias.
 Ne tu petas ab alio, ille autem neget, tu autem careas
 Tempus autem præterit, & minuitur opus.
 Ne autem differas in crastinum & in perendinum.

Non esse
 pro crasti-
 nandum.

Non enim ignauus uir implet horreum,
 Necq; procrastinator, assiduitas autem opus auget
 Semper autem cunctator uir cum damnis luctatur.
 Quando maxima uis acris solis desinit
 Aestus sudorifici, in Autumno ualde pluyente

ET DIERVM LN II.

Ioue, mutatur corpus humanum

Multo leuius, tunc. n. Sirius

Exiguo tempore supra caput hōminū fato obnoxiorū,

Vadit interdiu, magis autem nocte fruitur.

Quum sylua secta ferro, non putrescit.

Fundit autem folia ad terram, & quādo abiicit frondes. Quo tpe
ligna sine
cedenda ;

Tum memineris materiam idoneam secare,

Mortarium triū pedum secato, pistillū trium cubitorū,

Axem septem pedum, ualde .n. congruus est.

Si autē secueris octo pedū possis ab illo malleū scindere.

Et secato trium spīhamarum hapsidem pro curru haben
te decem palmos.

Præterea multa curua ligna, & feras dētale ubicunq; in

Domum, in montē, aut in agro quærens, (ueneris

Illignum quod bobus ad arandum firmissimum est.

Postquam Cereris famulus, Buræ infixum,

Clauis adaptauerit temoni,

Duo autem aratra domi habeas, Duo ara-
tra.

Quæ habeant bonum dentale, sic .n. melius est,

Si .n. alterum fregeris, alterum bobus imponas.

Temonēs ex lauro & ulmo non corrumpuntur,

Ex quercu fac burim, & dētale ex illice, boues aut nouē Boues no
uennæ.

Masculos cōpara, horū .n. robur nō est fragile, (nes

Si modo adoleuerint, idonei sunt ad laborandum,

Nisi in sulco pugnantes laborando aratrum.

Fregerint, & opus inutile reliquerint.

Hos autem inuenis quadragenarius sequatur,

Panem cœnans quadrisidum octo morsuum, Minister
quadrage
narius.

D

HESIODI OPERVM

Qui diligenter curans opus, rectum sulcū agat.
Non respiciens post æquales sed in opere
Animum habens, qui uero eo iunior, non est bonus
Ad spargendum semina, & ad uitandum intempesti-
uam sationem.

Iunior, n. uir ardet desiderio sodalium.

Cogita autem quum uocem gruis audiueris

Grus
suo clan-
gore indi-
cat tēpus
arandi.

Alte ex nubibus annalia clangentis

Quæ arationis signum adfert & hyemis tempus

Indicat pluuię, mordet autem cor uiri non habētis boues

Tunc pasce nigros boues intus entes.

Facile n. est uerbum dicere, boues da & currum.

Facile autem recusare, òpera adsunt bobus.

Cogitat uir sapiens facere currum

stultus nescit hoc, centum ligna currus

Horum antè, curam habere, doni reponendo.

Cum igitur aratio primum hominibus apparueris

Tunc properetis tu ipse simul & famuli

Qualis
terra sit
aranda.

Siccam & humidam arare ipse arationis

Mane admodum festinans ut impleātur arua

In uere uerte, æstate iterata non te decipiet.

Qñ &
quoties
arādum

Noualem sere adhuc leuem terram

Noualis depellit execrationes & demulcet pueros

Supplica Ioui terrestri, & castæ Cereri.

Onera maturis frugibus facellum Cereris

Modus
arandi.

Incipiens arare, cum extremum stiuæ

Mauu tenens uirga bona bouum terga attingere poteris

Occatio. Quernum temōnem trahentium fune, paruus autē a tergo

ET DIERVM LI. II.

Famulus habens ligonem, negotium auibus facessat
 Semina occultans. Diligentia est optima
 Hominibus, negligentia autem pessima.
 Sic spicæ, ubertate nutabunt ad terram,
 Si finem ipse postremo Iupiter bonum dederit,
 Tunc abigas ex uasis araneas, & sperote
 Gauisurum ubi inueneris uictum intus entem.
 Lætus autem peruenies ad canum uer, neq; ad alios
 Respicias, & alius uir indigebit opera tua.
 Sin autem in solstitio hyberno araueris terram sacrâ
 Sedens metes, parum manu tenens,
 E diuerso ligans puluerulentus, non ualde gaudens,
 Portabis autem in calathò, pauci uero te æmulabuntur
 Alias autem alia Iouis mens ægideri tenentis.
 Hominibus autem difficilis est intellectu.
 Porro si sero araueris, poterit tibi esse remedium
 Quam primum cuculus cuculat in ramis quercus
 Atq; delectat homines super immensam terram.
 Tunc Iupiter pluat tribus diebus, neq; desinat,
 Non superans bouis uestigium, neq; minus.
 Sic, qui sero arat tempestiue aranti æqualis fit.
 In animo autem bene omnia obserua, neq; te fallat
 Neq; uer exoriens canum, neq; tempestiuus imber
 Ito ad æneam sedem, & ad conuenticulum,
 Tempore hyberno, quando frigus uiros coercens
 Detinet, tunc sedulus uir domum auget.
 Ne te sæuæ hyemis difficultas depræhendat
 Cū paupertate, & exili manu tumefactū pedē præmas.

Sententia
 prouerbi
 a'is.

Araneæ
 propellen
 de

Nemo no
 uit arca-
 na dei.
 Quò sit
 medendi
 seræ arati
 oni.

Oculum et
 egestas
 parit in-
 finita ma-
 la.

HESIODI OPERVM,

Multa autem ignauus uir inanem spem expectans,
Carens uictu mala cogitat.

Non spes bona tenet egentem uirum
Sedentem in conuenticulo, cui uictus sufficiens non fuerit.
Ostende autem famulis æstate adhuc media emte.

Sententia
proverbi
alis.

Non semper erit æstas, facite nidos

Mensem brunalem malos dies omnes qui excoriat boues

Hūc uitate & glacies quæ super terram

Spirate Borea molestæ sunt.

Longior
hyemis
descri-
ptio.

Qui per Thraciam equestrem super latum mare

Spirans concitatur, mugit autem terra & sylua

Multas autem quercus altas, abietesq; crassas

In uallibus mōtis prostermit in terram multos alentem

Irruens, & tota tunc resonat ingens sylua

Feræ horrent, quarum etiam cutis tecta est uillis

Tamen hæ horrent & caudam subter pudenda ponunt

Frigidus ens uentus perflat quanquam habeant hirsu-
ta pectora,.

Et per pellem bouis it, neq; eum arcet

Capræ
sunt ob-
noxie tri-
gori.

Et per capram tectam pilis transit, oues autem non

Quia ipsarum pili sunt densi, non penetrat

Visuenti Boreæ, incuruum uero senem facit

Et tenerum corpus uirginis non perflat

Quia intra domum apud Charam matrem manet,

Nondum sciens opera aureæ Veneris. .

Et Iota tenerum corpus & pingui oleo

Vincta, noctu cubat intra domum,

Tempore hyberno quando polypus suum pedem fugit

ET DIERVM LI. II.

In gelida domo & in loco tristi
Non enim sol ei monstrat tendere ad pabulum
Sed supra cœruleorum hominum populum urbemq;
Versatur, breui tempore apparet Græcis.
Et tunc bestię cornute & nō cornutę habitātes in syluis.
Misere stridentes dentibus per syluas profundas
Fugiunt & passim omnibus hoc curę est.

Polypus
frigoris
impariēs,
Aethio-
pes cœru-
lei.

Quę tecta quærentes habent latebras densas
Et glabras petras, tunc tripedi hominī sunt similes,
Cuius caput fractum est super tergum & in terram intu-
etur.

Homo ē
animal
primum
quadru-
pes, dein-
de bipes,
postremo
tripēs.

Huic similes eunt vitantes nluem candidam
Et tunc indue munimentum corporis sicut iubeo.
Molle pallium, & talarem tunicam

In modico autem stamine multam lanam intexe.

Hanc indue, ut pili tibi quiescant,

Vestitus
hymalis

Neq; erecti rigeant neq; horreant in corpore.

Circa autem pedes calceos bouis fortiter occisi

Aptos liga, pilis intus condensans

Primogenitorū hœdorū qñ frigus tēpestiuū uenerit.

Consue pelles neruo bouis, ut super tergum

Pluuię circundes de pulsionem, super autem caput

Pileum habeas elaboratum, ne auriculę malidę fiant,

Aurora enim frigida est borea cadente,

Matutinus autem super terram à cœlo stellato

Aër ferens triticum, exiēditur propter labores beatorū, Aër.

Qui hauriens ex fluminibus semper fluentibus

Alte supra terram eleuatus uēti procella,

Ventus,

HESIODI OPERVM

	<i>Aliàs mutatur in pluuiam aliàs in uentum,</i> <i>Densas nubes Thracio Borea impellente.</i> <i>Hunc præuortens opere perfecto, domum redeas</i> <i>Ne quando coelitus caliginosa nubes regat.</i> <i>Corpusq; madidum faciat, & uestes madefaciat,</i> <i>Sed uirato iste, n. mensis est difficillimus</i> <i>Hybernus, grauis ouibus & grauis hominibus,</i> <i>Tunc dimidium bobus, homini autem amplius adsit</i> <i>Pabuli, longæ. n. noctes sunt.</i> <i>Hæc obseruans perfectum in annum,</i> <i>Aequato dies & noctes, donec rursus</i> <i>Terra omnium mater uarias fruges proferat.</i> <i>Cum post solstitium solis,</i> <i>Sexaginta dies hybernos perfecerit Iupiter, tunc stella</i> <i>Arcturus relinquens sacrum fluctum Oceani.</i> <i>Primum apparens oritur initio noctis,</i> <i>Post hunc uenit hirundo Pandionis mane canens.</i> <i>In lucem uenit hominibus, inchoato initio ueris.</i> <i>Quam præueniens, uites amputato, sic, n. melius,</i> <i>Sed quâdo testudo domi porta à terra p. plâtas ascēderit</i> <i>Pleiades fugiens, tunc nō amplius fodienda sunt uineæ,</i> <i>Sed falces acue, & exuscita famulos,</i> <i>Fuge autem umbrosa loca, & somnum ad aurorā usq;</i> <i>Tempore messis, quando sol corpus arefacit.</i> <i>Tunc propera, & domum fruges congrega.</i> <i>Mane surgens, ut tibi uictus sufficiens sit,</i> <i>Aurora. n. sortitur tertiam partem operis,</i> <i>Aurora apparens multos homines collocat in uiam,</i>
<i>Tempe-</i> <i>stas uitan-</i> <i>da.</i>	
<i>Victus</i> <i>hyemalis</i>	
<i>Terra om-</i> <i>nium ma-</i> <i>ter.</i>	
<i>Veris de-</i> <i>scriptio.</i>	
<i>Qñ uites</i> <i>amputan-</i> <i>de.</i>	
<i>Aurore</i> <i>commo-</i> <i>ditates.</i>	

ET DIERVM. LI. II.

Et imponit multis bobus iuga.

Quando carduus floret & canora cicada,

Sedens in arbore, canoram fundit cantionem,

Frequenter sub alis, æstatis laboriosæ tempore:

Tunc capræ pinguiſſimæ sunt, & uinum optimum,

Salaciſſimæ uero mulieres, & uiri imbecillimi

Sunt, quoniam caput & genua Sirius debilitat.

Siccum autem corpus propter æſtum, sed tunc

Sit petroſa umbra, & uinum Thracium.

Et ſit libum lacteum, & lac caprarum extinctarum,

Et caro bouis ſyluam paſcentis, nondum enixæ,

Et hœdorum tenerorum, præterea nigrum uinum bibe

In umbra ſedens, ſaturatus cibo,

Verſus temperarum uentum uertens faciem,

Et uerſus fontem perpetuo ſcaturientem, & liquidum.

Ter tantum aquæ fundas quartam aut partem uini.

Impera ſeruis ſacras Cereris fruges

Terere, quando primum apparet robur Orionis

In loco aprico, & in area rotunda.

Et uide ut bene reponantur in uaſis, ſed poſtquam

Omnem uiſtum repoſueris curatum, intra domum.

Fac habeas ſamulū carētē domo, & ancillā carētē liberis

Quærere te iubeo, ancilla. n. eſt moleſta q̄ habet liberos,

Et paſce canem ſerratis dentibus, & ne parec cibo.

Ne uir dormiens interdium auferat res tuas,

Importa fœnum & paleas, ut ſit

Bobus & mulis pabulum, ſed deinde

Recrea ſamulis chara genua, & boues ſolue.

Æſtius

ſolſtitij

deſcri-

ptio.

Canicula

ſtella ui-

ros debi-

les, mulie-

res ſala-

ces reddit

Viſtus

gſtialis.

Vinum

aqua di-

luendum.

Præceptū

de tritura

Famulus

carens do-

mo,

Ancilla

carens li-

beris,

Canis alē

duſ pro-

pter furē.

Labor ē

remitten-

duſ.

HESIODI OPERVM.

Tempus
vindemi-
andi.

Quando autem Orion & Sirius in medium cæli
Venerit, Arcturum aut aspexerit aurora roseis digitis,
O Perse tunc decerpe omnes botros domum.
Expone autem soli decem dies & decem noctes,
Et quinque dies obumbra, sexto in uasa haurito,
Munera bacchi lœti, sed postquam
Pleiades, hyades, roburq; Orionis
Occiderint, tunc arationis memor esto
Tempestiuæ, annus autem in terra sit integer.

Idoneum
repus na-
uigandi.

Quod si teneris desiderio nauigationis,
Quando Pleiades, ingens robur Orionis
Fugientes, cadunt in caliginosum pontum.
Tunc uenti sunt impetuosæ.
Et tunc non amplius naues habeto in uinoso mari.

Tempus
arandi.

Terram autem memineris exercere, sicut tibi præcipio,
Nauem aut trahas ad continentem, & cõdensa lapidibus.

Sentina
exhauri-
enda.

Vt undiq; arceant uim humidam uentorū spirantium,
Sentinam exhauriens, ut ne Iouis imber putrefaciat.
Instrumenta autem congrua repone domi
Eleganter componens alas nauis euntis per mare,
Clauum fabrefactum super fumum suspende,
Expecta autem tempestiuam nauigationem donec ueneris
Et tunc nauem celerem in mare trahe, & in ea onus

Ab exem-
plo patris

Paratum colloca, ut domum reportes lucrum.
Sicut meus pater & tuus, stulte Perse
Nauigabat nauibus, cum egeret bono uictu,
Qui aliquando huc uenit, faciens iter per magnum mare,
Relinquens Cumam Aeolicam, in nigra nauis,

ET DIERV M LI IN

Non fugiens diuitias neque opes, neque facultates,
 Sed malam paupertatem quam Iupiter hominibus dat.
 Habitauit autem prope Heliconem in misero pago
 Ascra, hyeme mala, æstate aut molesta & nuncq; bona. Ascra He-
siodi pa-
tria.
 Tu autem Perse memineris operum
 Tempestiuorum omnium, de nauigatione aut maxime
 Nauem paruum laudato, magnæ impone onera. Collatio
magne et
parue na-
uis.
 Maius quidem onus, maius autem lucrū supra lucrum
 Erit, si modo uenti malas abstinerint procellas,
 Quando ad mercaturam adiungens animum anxium,
 Volueris debita effugere & importunam famem. Mercato-
ribus na-
uigandū.
 Ostendam tibi mensuram sonantis maris.
 Et si non sum nauigationis peritus, neq; nauium.
 Nunquam enim nauigauī latum mare. Hesiodi
nauigatio
 Nisi in Eubæam ex Aulide, ubi aliquando Achiui
 Expectantes tempestatem, magnū collegerunt exercitū,
 Ex sacra Græcia, aduersus Troiā habētē formosas puellas. Certamē
poeticum
in Eubœa
 Huc ego, propter certamina bellicosi Amphidamatis,
 Chalcidem nauigauī, multa prædeliberata
 Certamina instituerunt magnanimi iuuenes, ibi aiome Hesiodus
uictor.
 Carmine uicisse, & abstulisse auritum tripodem,
 Quem quidem Musis Heliconiadicis consecraui. Victorię
premiū.
 Vbi primum canoris fecerunt ingredi carminibus.
 Non habeo maiorē experientiā nauium multos clauos ha-
 Sed tamen dicam mentē Iouis Aegiochi (bentiū. Poetę di-
uinitus do-
cti.
 Musæ .n. docuerunt me canere diuinum carmen.
 Dies quinquaginta post solstitium æstium,
 Sub extremam æstatem laboribus accommodatam. Æstiu
nauigatio
tura.

HESIODI OPERVM

Tempestiua est hominibus nauigatio, neque nauem
Freris, neque uiros perdiderit mare,
Nisi dedica opera Neptunus concutiens terram,
Aut Iupiter deorum rex, uelit perdere.

Deus est In his enim finis est similiter bonorum & malorum
fims bo-
norum et Tunc autem temperatae auræ & pontus innoxius
malorū. Quietus, tunc nauem celerem uentis committens.
Trahe in mare, onus autem omne dispone.

Tempe- Festina autem quam celerrime rursus domum redire.
stius rede-
undum ē Ne expectes nouum uinum, neque autumnalē imbrem
domum. Atque hyemem aduenientem grauesq; flatus Noti,
Qui concitat mare, sequens Iouis imbrem
Copiosum autumnalem, & pontum reddit sæuura

Vernana Alia autem est uerna nauigatio hominibus,
uulgatio
periculosa. Cum primum cornix incedens tanta
Vestigia facit, quanta folia homini apparent
In summa ficu tunc mare est in nauigabile

¶ Hippocrates hūc locum imitatus esse uidetur lib. sexto
epidimias. Sic em̄ ait. Autumnus phthysicis malus, ma-
lū & uer, qñ ficus folia Cornicis pedibus similia fuerint

Verna autem hæc est nauigatio, equidem eam non
Laudo, non enim meo animo grata est.
Periculosa, ægre effugeris malum, sed hæc
Homines faciunt, stulticia mentis
Pecunia enim anima est miseris mortalibus.

Homines Miserum est autem mori in fluctibus. sed te iubeo
pluris faci- Deliberare hæc omnia in animo, sicut tibi consulo
unt pecu-
niam quā Ne in nauibus cauis uniuersum uictum imponas
animam. Sed plura relinque domi, & minorem partem impone

ET DIERVM. LI. II.

Miserū est inter fluctus maris incidere in periculū
 Malū etiā est si in currum nimis uiolentum onus tollens
 Axem fregeris, onera autem corrumpantur.
 Mediocritatē serua, occasio aut in oībus est optima.
 Tempestiue uxorem tuam ducas ad tuam domum
 Neque triginta annis multum deficiens
 Neq; superans multum, Ista nuptiæ sunt tēpestiæ
 Vxor aut xiiij, annorū sit, decimoquinto aut nubat.
 Ducito aut uirginem, ut honestos mores doceas
 Ducito maxime hanc, quæ habitat prope te
 Omnia circumspectans ne ducas delicias uicinis.
 Nihil enim uir acquirit melius bona uxore,
 Mala autem muliere nihil est horribilius,
 Commessatrice quæ uirum quamuis fortem entem
 Inflamat sine face, & tradit eum crudæ senectæ,
 Bene autem deorum rationem habeas
 Neque fratri æqualem facias socium
 Si feceris ne eum prior malo afficias
 Neque simules linguæ gratiam, si uero inceperis
 Aut uerbum aliquod dicens infestū, siue etiā faciēs.
 Bis totidem puniri memento, si autem rursus
 Redit in amicitiam, & poenam uult sustinere
 Recipe, miser enim uir amicum alias alium
 Facit, tuam autem mentem non coarguat uultus.
 Ne uoceris nimis multorū hospes, neq; nullius hospes
 Neque malorum socius, neque bonorum cōuiciator
 Neq; unquā noxiā paupertatē, cōsumentē animū, uiro
 Sustineas exprobrare, deorum donum immortalium.

Non oīa
 merces in
 discrimen
 adducen-
 das.
 Medio-
 critas.
 Occasio.
 Quando
 & quō sit
 contrahē-
 dum ma-
 trimoniū

Collatio
 bonæ &
 malæ uxo-
 ris.

Diuinus
 cultus,
 Sangui-
 nis cōiun-
 ctio.

Mutuas
 offensas
 ex animo
 esse cōdo-
 nandas.

Pauper-
 tas nemini
 expro-
 branda.
 pauper-
 tas enim
 est donū
 dei.

HESIODI OPERVM.

Linguae Thesaurus in hominib. optimus

Linguae
thesaurus
optimus,
Multorū
cōuiuium
minuſe
ſumptus. Parcae, ſumma gratia euntis ſecundum menſuram.
Si autem male dixeris ipſe fortasſe peius audies.
Necq; grauatim accedas conuiuium multorum hoſpitū i
Ex communi plurima gratia, ſumptuſq; exiguus
Nunquam in aurora libato Iouis nigrum uinum

Sacra re-
uerenter
eſſe tra-
ctanda.
Honeſti
& magri
uiri reue-
renter tra-
ctandi. Manibus illotis, necq; alijs dijs
Necq; enim exaudiunt, reſpuunt autem preces
Necq; erectus mingas aduerſus ſolem,
Sed poſtquam occiderit ſol memento uſq; ad orientē.
Necq; in uia necq; extra uiam palam mingas
Necq; nudatus, noctes ſunt deorum.
Sedens autem diuinus uir & prudens
Aut incedens ad parietem ſtabuli bene ſepti
Necq; pudicæ generationi adhibitus, intra domum
Vbi &
qñ cōgre-
diendum
ſit cum
uxore. Foco propius appareas, ſed uitato.
Necq; ab ominoſa ſepultura reuerſus
Semina progeniem. ſed à conuiuiis deorum,
Necq; unquam iugium fluuiorum limpida aquam
Pedib. traſſi priuſq; precatus fueris, aſpiciēs pulchra fluēta
Manus lauans aqua liquida & alba.
Superſti-
cioſum. Qui autē fluuiū tranſierit, malicia quadā manibus illotis
Non eſſe
ungues p-
cidendos Huic dijs ſuccenſent, & damna dant poſtea.
in conui-
Superſti-
cioſum. Necq; à manu in hilari conuiuiis deorum,
Carmen
puerbia-
le. Siccum à uiridi reſeca nigro ferro.
Nunquam lagenam pone ſuper craterem
Bibentium, pernicioſum enim in eo fatum eſt
Necq; domum faciens imperfectam relinque,

ET DIERVM LI. IT.

Ne insidens garrula cornix cornicetur,

Neque ex ollis non sacrificatis cibum

Capias, neque laueris, qm̄ in his etiam noxa est

Neque super aras sedero, non enim decet

Puerū duodecim annorū, quia uirū inertem facit.

Neque duodecim mensium, æquale enim hoc est

Neque nudes corpus in balneo muliebri

Vir, pernicioſa progressu temporis est ob hoc

Pœna, neque in sacrificia accensa incidens

Irrideas ignota deus enim ægre fert ista.

Neque unquam in cursu fluuiorū in mare fluētium

Neque in fontes minge, ualde hoc uita.

Neque exonera uentrē, hoc enim nihilo melius est

Sic fac, grauem aut hominū effuge famam.

Fama enim mala est, facile excitatur

Admodum moleste aut fertur, difficulter potest elui.

Fama autem nulla omnino perit, quam multi

Populi diuulgant, dea quædam & ipsa est.

DIES HESIODI.

Dies aut ex Ioue obseruās bene secundū ordinem

Præcipe famulis trigelimum diem mensis optimū

Ad inspiciendū opera, & demēsū ad distribuendū

Quando ueritatem populi iudicantes agunt.

Dies enim sunt à Ioue consulto

Primū, primus & quartus & septimus sunt sacri dies

Illo enim die Iatona peperit Apollinem.

Octauus nouusq; duo dies mensis,

Admodum utilis ad perficienda humana opera

Orandū
est prius
q̄ edas.

Abstinen
dū a bal-
neo muli-
ebri.

Non esse
irridēdas
ceremoni-
as.

Non esse
meiēdum
neq; cacā
dum in
fontibus.
Malam
famā esse
uitādam.
Fama est
dea.

Dierum
discrimi-
na,

Natalici-
us dies
Apollinīa

HESIODI OPERVM,

Undecimus duodecimusq; ambo sunt boni.
 Duodecimus autem undecimo longo accommodatior est,
 Siue tondendis ouibus, siue metendis lætis segetibus.
 Illo, n. die araneus in aëre pendens net stamina.
 Die audactio, & quando peritus cumulum metit,
 Hoc die telam statuatur mulier, & proponat opus.
 Mensis autem inchoati decimum tertium uitato.
 Sationem incipe, fouendis plantis est idoneus.
 Sextus autem medius admodum inutilis est plantis,
 Viris gignendis optimus, puellæ non est utilis,
 Neq; gignendæ, neq; nuptiis contrahendis,
 Neque primus neq; sextus puellæ gignendæ
 Aptus, sed hœdis castradis & gregibus pecudû dies bonus,
 Bonus est gignendis uiris, amat conuicia dicere,
 Mendaciâq; & blandos sermones, & occulta colloquia,
 Mensis autem octauo, caprum & bouem mugientem
 Castra, duodecimo autem mulos laboriosos,
 In magno autem uigesimo pleno die, sapientem uirum
 Gigne, est. n. admodum bonæ indolis.
 Decimus autem est bonus gignendis maribus, decimus quartus
 Medius, hoc etiâ oues & boues curuipedes (rus puellæ
 Et canem & mulos laboriosos,
 Mansuefacito ad manum ponens, fac autem
 Ut quartum uites exeuntis & inchoati mensis,
 Ad cruciandos animos ad modum idoneus dies
 In quarto mensis duc uxorem ad tuas ædes,
 Auguria dijudicans quæ ad hanc rem sunt optima.
 Quintos autem uita, quoniam difficiles sunt & graues,

ET DIERVM LI. II.

In quinto. n. aiunt furias circumire.

Punientes periuriū, quod malū contentio peperit p̄fidis.

Medio autem septimo Cereris sacras fruges,

Diligenter admodum inspiciens in rotunda area

Disſice, lignifeca cædito Thalamis apta ligna

Naualia multa, quæq; nauibus apta sunt

Quarto die incipe naues hiantes conglutinare.

Nouus autem medius post meridiem felix dies est.

Primus autem nonus omnino innoxius est hominibus,

Bonus quidem, plantando, & generando

Viro & mulieri & nunquam malus est dies

Pauci aut rursus sciunt tertium nonum mēsis optimum,

Aperi Dolium, & sub iugum pone collum,

Bobus & mulis & equis uelocibus.

Nauem clauatam celerem in cæruleum mare

Trahe, pauci uera sciunt.

Quarto autem aperi dolium, præ alijs facer dies est.

Medius, pauci rursus post uigefimum mēsis optimum

Aurora existente, post meridiem deterior est.

Hæ dies sunt mortalibus magnum commodum,

Aliæ autem promiscuæ, inanes, nihil ferentes

Alius aliam laudat, pauci autem sciunt.

Interdum nouerca est quandoq; mater,

Horum felix & beatus qui hæc omnia

Sciens operatus fuerit inculpatus dijs,

Auguria dijudicans, & præuaricationes uitans.

Valde p
dest obser
uare die-
rū discrimi-
na.

FINIS.

ΜΕΜΥΝΟ ΑΠΙΣΕΩ.

